

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC ÉGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Brassai.

Ismerünk embereket, kik koruk közkincsévé válnak ; mások évtizedekig éreztetik hatásukat ; de vannak olyanok is, akik a növényvilág évszázados cserfáival hasonlíthatók össze.

A legnagyobb szellemek a názáreti Mesterek, kik legalább is évezredekre szabnak irányt az emberi gondolkodásnak s mutatnak rá a sziv nemes feladataira s értékére.

Ezeket követik a Dávid Ferencek lángoló lelkesedésükkel, igazságszomjukkal, férfias bátorságukkal s a Brassaiak nemes öntudatukkal, őszinte tudásvágyukkal, gyermektiszta érzelmeikkel s önálló gondolkodásukkal és átfogó tekintetükkel.

A mi Brassaink, ez évszázados óriás ugy áll és él a XIX. században, mint a század megtestesült szelleme: tiszta vizekre vágyik, folytonosan szomjas lelkileg, kutat, keres, okoskodik, mer, cselekszik, hiszen, akar és remél. Fejében levő eszével a tudósok alkotta fellegeket gyéritgeti s az egyes foszlányokon át keresi a mindeneget tápláló napot a maga igazi fényével és világosságával.

Az egyfelől barbár, másfelől szentimentális érzéseket lehámozza a kor szívének felületéről s az emberszeretet tiszta érzését hirdeti és valósítja meg bámulatos életében.

Meglátja, hogy a tudományok és a tények kölcsönös összefüggésben vannak egymással s észreveszi, hogy az élet sokoldalúságában egyetlenegy valóságnak a kibontakozása.

Ez az örökifju ember 30 évvel ezelőtt szünt meg munkálkodni, de alakja nem ment feledésbe. Vajha szelleme, munkakedve és munkabírása, akarata és hite gazdagítaná a mi nehéz és küzdelmes életünket is! Vajha igazságot kutató és nemzedéket nevelő lelke kitartásra, reménységre és föltétlen hitre sarkalna minket, hogy nemes fajunkért és főséges vallásunkért nem hiabavaló a szenvedés!

A pünkössti lélek készítsen mindnyájunkat Brassaink emlékének magasztos megünneplésére s tegye értékesekké közöttünk az ő életének nagyszerű eszményeit!

Dr. K. E.

A mi Brassai bácsink.

Vannak gazdag szegények és vannak szegény gazdagok. Mi unitáriusok az első társaságába ritkán voltunk sorozva, mert közöttünk ritka volt a gazdag ember. Olyan gazdag, akit szegénynek szoktak mondani, még ritkább, mert gazdag szegénynek azt mondják, akinek a földi javakból bőven jutott, de a lelkiekből, főképpen pedig a szív kincseiből kevés, vagy éppen semmi. Akinek tele az erszénye, de üres a szive, szegény és sokszor nyomorult, üldözött. Alig meri fejét álomra hajtani, mert fél a leselkedőtől, mert nem bízik senkiben, mert nem szerzett magának sem jó barátot, sem védelmezőt. Nem hiszen senkinek.

A szegény ember lehet boldog és megelégedett, mert nem vágyik sokra, különösen pedig, nem vágyik a másokéra. Ő mindenét magával hordozza. Két keze a buzaföldje, két lába a gyors szekere. Kenyerét nem kéri mástól, nyugalmát megtalálja ott, hol a gerlice bugva énekel.

A szegény gazdag mindig többet ad, mint amennyije van, mert ő minden adás után újra gazdagodik. Az adakozó szivben épp úgy sokasodik a jóság gyökere, mint tavaszi kaszálás után a rét füve.

Csak az tudja felfogni és megérteni Jézus jótékony és örökké tartó segítségét, aki tudja, hogy szívét Isten áldó harmatja harminc esztendeig szünetlenül öntözte és táplálta. Mihelyt megnyílt keblének forrása, többé nem volt megszakadása sem éjjel, sem nappal. Akár egy esztendeig, akár háromig végezte, mit az Atya reábizott, mindenét odaadta embertársainak. Azok, akik a földbe ásták, szegények maradtak, nemzetségről-nemzetségre. Azok, akik megértették a parancsot: az éhezőnek adj enni, a szomjazónak adj innia, azóta mindig és ezután is szünet nélkül gazdagítják a sziveket és a lelkeket.

Csak a rideg, fásult szívü gazdagok panaszozzák, hogy gonosz a világ, rosszak az emberek. Nem érdemes másra gondolni, kár érettek fáradozni. Csak ők állnak félre, mikor Jézus utközben betér hozzájuk pihenőre és üdítőre. Csak ők nem marasztalják asztaluk mellett a Mestert.

Ha kissé utána gondolunk, meglátjuk mennyire hasonlított Jézuséhoz azoknak a pályája, akik mindig másokért, mások boldogságáért, tudásáért, felvilágosodásáért emésztették magokat. Miként Jézusnak, nekik is gyakran nem volt, hova fejüket lehajthatniok.

Lám, Brassairól akarunk szólni s Jézust emlegetjük! Ne legyen senkinek botránkozására. Jézus azt kívánta: a ki követni

akar engemet, tagadja meg magát, vegye föl az én keresztemet s úgy kövessen engemet. Brassai ezt cselekedte, de neki nem a kis Galileában, hanem nagy Magyarországon kellett fölvenni a keresztet.

Ha Jézust nem értették meg, megérezték, mert ő a szív boldogságát ígérte. A tudás fájáról kínálta követőit a mi Brassai bácsink.

Ha most halála után harminc esztendővel vizsgálgatjuk, hogy tanításaiból mi maradt fenn, nem sokan vallanak rá, de ha a nevét említjük, öregek és ifjak, magukénak mondják, mert Brassai bácsinak nevezzük. Igazuk van, mert ő ezt koránál fogva bőven kiérdemelte, hisz majdnem száz éves volt. De azért is igazuk van, mert Brassai mindenkié volt.

Ebben találjuk meg a Brassai szerencséjét. Szorosan véve nem volt senkié, mert családot nem alapított, atyai ágon rokona nem maradt, az anyai ágon levőkből csak a 3-ik, 4-ik vagy ötödik nemzedék mondhatta magáénak. És mégis ő mindenkinek bácsija volt. Ő mindenkié volt egész Erdélyben s tul bércen és rónán, valahol magyar szó hangzik. Az ő rokoni kapcsolatát igazi, törölmetszett magyar jelleme teremtette meg.

Őszinte volt, mint minden igaz ember, akinek nincsen rejtegetni valója. Bátran szembe nézett ifjuval és időssel s egy percig sem titkolta el tőle gondolatát.

Az őszinte szóra mindig szükség volt, de a Brassai korában sokszorosan, mert a magyarok el voltak maradva a világtól. A magyarnál volt bőven bor, buza, barack. Volt arany is, ezüst is kellő, de nem volt okossága, mivel fölhasználta volna Isten gazdag ajándékait. A magyarnak volt bátorsága, vitézsége nagy, de nem volt kitartása ereje fölhasználására. Brassai kezébe vette a tollat, megizente, megirta, szemünkbe megmondotta, hogy el vagyunk maradva, mert nem szeretünk tanulni. *Őszinte* szavai miatt sok haragosa volt, de csak az irók között.

Brassai szorgalmas volt. Szeretjük emlegetni például a méhet. Jó példa és kedves, mert az ő parányi testéből rengeteg sok telik ki. Egy napi munkája fölér a legszorgalmasabb emberével, de ha az ő erejét és teste nagyságát tekintjük, bátran kimondhatjuk, hogy többet dolgozik az embernél, mert ő reggeltől estéig nem tart szünetet.

Brassait bátran mondhatjuk a szorgalom mintaképének. Nagy tudósnak, mindentudónak mondották; az is volt, de hogy jutott hozzá: úgy, hogy már gyermek korában elhatározta, hogy megtanul mindent, amit mások mondanak vagy írnak. Tanítója alig volt egy-kettő.

Neki csak arra volt szüksége, hogy egyszer utbaigazítsák. A többit végezte a maga erején. Nem ismert fáradtságot, nem ismert akadályt. És mi lett a jutalma: az, hogy 13 éves korában az anyanyelvén kívül könnyen olvasta a latint, a németet, sőt még a görög-ből is tudott keveset.

Amit a gyermek Brassai megszokott, azt az ifju s a férfi hasonló kitartással folytatta. Sokan sokszor mondták: könnyű volt Brassainak, mert ő neki nagy volt az esze s ritka és csodálatos volt a tehetsége. Ez ellen Brassai mindig tiltakozott. Azt is mondták, hogy ő szerencsés volt. Pedig dehogy volt, hiszen az édes atya egyike volt legszegényebb papjainknak, mert Torockószentgyörgyön csekély volt a papbér s Szentmihályfalván sem volt nagy. Ami volt, azt is javarészen könyvre költötte.

Brassai tökéletesen hasonlított a legjobb székely fiukhoz tanuló korában, mert 16 éves korától kezdve teljesen a maga erején tartotta fenn magát. Emiatt az iskola elvégzése neki jó pár évvel több időbe került, mint sokaknak. Magántanítóságot vállalt vidéki uri családoknál és küzködött a megélhetésért, de csüggedést nem ismert.

Brassai *takarékos volt*. Tudós emberről ritkán hallani, hogy jól gazdálkodik a pénzével, vagy a vagyonával. Brassainak se pénze, se más vagyona nem volt azon tul, amit vasszorgalmával megszerzett és gondosan megtakarított. Mégis mindig annyija volt, hogy másra nem szorult. Hogy történt az, holott életrajzából tudjuk, hogy egész évre 500 forint járt, mikor a *Vasárnapi Ujságot* szerkesztette. A tanárság után is csak ennyit ígértek, de az első esztendei fizetése még decemberben sem volt kifizetve, mert üres volt a pénztár. Mágis az ő szájából panaszt nem hallott senki. Ellenkezőleg, ha a tanulók hozzá fordultak, nemcsak ingyen oktatással, hanem pénzsegéllyel is ellátta.

Föl van jegyezve Brassairól, hogy egyházának, sokszor ajándékozott szép összegeket. Azt is tudjuk, hogy a kollégium szegénységén úgy segített, hogy a sajátjából szerelte fel a természettant és a vegytant eszközökkel. Meg van írva, hogy szegény fiut, szegény leányt százat is, ha nem többet a maga zsebéből taníttatott és kenyérhez juttatta őket. Ennek a titoknak a kulcsa ott található meg, hogy magára alig költött valamit. Élelme és ruházkodása a lehető legegyszerűbb volt, mert mindig arra számított, hogy jönnek hozzá, akik még szegényebbek. Kiszámította, hogy egy hónap alatt mennyiből él meg s a többit félretette mások számára, akik hozzá folyamodtak s akiket legtöbbször nem is ismert.

Az az okos takarékoság, amely másokra is gondol. Erősen meghatók azok a levelek, melyekben megköszönik „kimondhatatlan jóságát“. Ilyen az igazi szegény-gazdag!

Brassairól százféle cim alatt is el lehetne beszélni nemcsak egy nap, hanem száz nap is. De olvasóinknak még csak egy szép tulajdonságát említjük föl: *őszinte és tántoríthatatlan unitárius volt*.

Az *Unitárius Közlöny* olvasói most és mindig tanulhatnak Brassaitól a valláshoz és az unitárius hithez való hűségéről. Először is azzal jött tisztába már kis gyermek korában, hogy az embernek legdrágább kincse Istene. Ez, a gyermek korában is tudós ember úgy szeretett imádkozni, mint a legáhitatosabb nő. Brassai

nem tudott és nem akart Isten nélkül élni. Ugy érezte, hogy egy a bizonyos dolog, hogy Isten van és ez az Isten jó, szerető és megbocsátó kísérelje az ember minden lépésének. Ő tudta, amit az írás mond: ha Isten velem, kicsoda ellenem.

Ezzel az erős hittel úgy fel volt fegyverkezve, hogy senki el nem tántoríthatta, ellenben ő mindenkivel perbe szállt, aki Isten ellen szólt, vagy cselekedett. Azért szerette oly igen Istent, mert ő Istennel együtt élve cselekedett minden jót az emberiségért.

Az, aki Istenben, az égi atyában tántoríthatatlanul hiszen és bizik, jó unitárius, bármi is legyen vallásának többi része.

Brassai azért védte és támogatta az unitárius vallást hosszú életében mindig, mert meg volt győződve, hogy ezzel az ember elérheti a földön a legteljesebb boldogságot. Brassai mindig boldog volt, pedig sokféle harcot meg kellett harcolnia a tanítókkal a helyes módu tanításért, az írókkal a tiszta magyarságért, a tudósokkal az igazságért, a zenészekkel és énekesekkel a hamis hangokért, a tanulókkal a restségért és tanulatlanságért. De ha megmondhatta a véleményét nyugodt és boldog maradt tovább is.

Unitárius vallásáért bármikor sikra szállott és minden bajt igyekezett elhárítani felőle. Unitárius atyafiait az ő legközelebb álló nagy családjának tekintette s mindig igen jól érezte magát közöttük, mégha ezek nem is értették meg s nem is követték elég hűséggel.

Főhivom az *Unitárius Közlöny* régi olvasóit, tegyenek tanúságot Brassai bácsi mellett. A *Dávid Ferenc-Egylet* tagjai, kicsinyek és nagyok, higgyék el, hogyha százszor többet dolgoznának az egyletben, akkor sem érnék utól Brassait. Szeretném, ha a D. F. E.-ben tartott felolvasásai könyvét gondosabban olvasnák az egyleti tagok. Szeretném, ha ebben az ünnepi esztendőben fölébredne mindnyájunkban a hűség a nagy Dávid Ferenc és az ő méltó utóda Brassai bácsi iránt.

Érezze meg mindenki, hogy Brassai vér szerint is, lélek szerint is, hit szerint is a mienk s minél többet s minél többször foglalkozunk az ő szép és nagy lelkével, annál jobb szolgálatot teszünk magunknak, nemcsak hitünk erősítésére, hanem lelki boldogságunk biztosítására is. Mert kell-e nagyobb boldogság annál, hogy erről a nagy férfiról így szólhatunk: *ez a mi Brassai bácsink.*

Dr. Boros György.

oo

Brassai emlékünnepek. A Dávid Ferenc-Egyletek elnökségeit főhívjuk, készüljenek első elnökünket méltóképpen megünnepelni. A D. F. E. fiókja, nőkszövetsége, az ifjusági körök együttesen, vagy külön tartsanak emlékünnepet első nagy elnökünk halála emlékére. Ha elődeinket megtiszteljük, magunkat tiszteljük meg. Az egyleti ünnepélyekre alkalmas költeményt közlünk Pálffy Márton tanár tollából. Brassai most megjelent életrajzából föl lehet olvasni egy-egy részletet. Erre különösen alkalmasok a 277 s következő lapok.

TŰZHELY MELLETT

Brassai emlékére¹⁾

1.

Az ajkunkon ének, a szivünkben hála,
 Brassai-ünnepre fölajzva a hárfá,
 Ünnepelni a nagy tanítót, a mestert,
 Vagy azt, aki annál is nagyobb, az embert,
 De remeg az ének, féli maga szálltát,
 Brassai bácsinak, hogyan mondjon hálát,
 Hogy ő le ne fujja, hogy ő meg ne unja,
 S hogy lelkünk a leckét mégis megtanulja.

2.

Brassai bácsinak nincsen abban párja,
 Brassai bácsi az ünneplést nem várja.
 A sok beszéd árja tudom, neki fájna:
 „Ne tegyetek engem kirakaiba bá! má!
 Nem arra vagyok én, édes öcsém, büszke,
 Hogy tán sokat tudok. Sok tűz, sok az üszke!
 De, hogy amit tudok, magam szerzeménye,
 Nem vártam, hogy tegyék előbb ábécébe.

3.

A legnagyobb tudóst a gyerek lefőzi,
 Olyat tud, amit az öreg sose: nőni.“
 De Brassai bácsi itt is csak kivétel,
 Ő holta után sem hagy fel a növésse.
 S holta után is csak az a mestersége,
 Tanítja az embert a mai leckére:
 Helyes magyarságra a talponállásra,
 Az életet *értő* filozofiára.

4.

Mi az élet? Egy kis utrakelt buzgóság,
 Körülfogja két nagy örökkévalóság,

¹⁾ Ez nem az ünnepi óda, az más uton küldetett meg az egyházközségeknek. Az ünnepélyes ódai feszesség helyett, vagy mellett talán helyénvalók lesznek ezek az egyszerű rigmusok is.

A végtelen semmi s a végtelen álom,
Szegény kis buzgóság, de nagyon sajnálom.
„Sose sajnáld öcsém, szól Brassai bácsi,
Nem az a nagy, ami szemre óriási.
Tudod-e, hogy mi az örökkévalóság?
Nagyot mondok, éppen az a kis buzgóság.

5.

Az a kis buzgóság, az fiam, a minden,
Elpusztíthatatlan, megfizethetetlen,
Az a kis buzgóság, az fiam, a lélek,
Anélkül a világ, nem világ, nem élet.
Anélkül nincs célja az egész világnak,
Nincs értelme a szép hajnalhasadásnak.
Testvér az az ott fenn kiterjesztett éggel,
Az a kis buzgóság egy az Istenséggel.

6.

Az a kis buzgóság, az a jövődötök,
Engem dicsérettel hjába öldököltök.
Buzogjon a forrás, a magyar láng égjen,
Onnan tudom meg, hogy nem hiában éltem.
Az erőtlens csügged, az erős megállja,
Mindenki a sorsát, maga kalapálja.
Embersors beirva karba, szivbe, főbe,
Olvasd magyar, olvasd s higyj a jövődödbe!“

7.

Ez Brassai bácsi legutóbbi könyve,
Már nem is tintával, könnyel írott könyve.
Holta után írta, lelkét belesírta.
Olvasd magyar, olvasd, ahogy ott van írva.

Pálffi Márton.

Hiszekegy.

Hiszek a bánatban, hiszek az örömben,
hiszem, hogy a könnyek mosolyra derülnek,
hiszem, hogy a Gondra jön majd piros ünnep.

Hiszem, hogy az izmok friss vért pezsgtetnek,
hiszem, hogy a robot visz új élet-utra,
hiszem, hogy a kinok új örömek kutja.

Hiszem az akarat megpróbáltatását,
hiszem, hogy sorsunknak lesz feltámadása
s hogy a sirásó az Éden utját ássa.

Hiszem, hogy mindenre, ami most az arcunk
ráncosra rándítja, eljön majd a béke
s hogy a fájdalomk egy szebb, jobb jövő bére.

Hiszem a bűnöket s hiszem a büntetést,
hiszem, hogy a bánat elmulik a földről
s hogy életünk malma gazdag magot öröl.

Hiszem, hogy vigságunk nem hiába kérjük,
hiszek az imában, amely erős vértünk
s hiszem az ünnepet, amely eljön értünk.

S. Nagy László.

Vasárnap.

Vasárnap van! A lelkek szent áldozásának napja. Virágbok-rétás fiatalok mosolyognak a napsugáron. Mintha mosolyogna még a fölszálló por is. Édesen ömlik végig az arcokon a fáradtságon szerzett pihenés. A lélek kilehelésének megcsillanása a vasárnap. Virágillat, mosoly, napsugár, öröm, meleg kézfogás, lélekölelkezés, lélekmelegzés nagy találkozója. Nagy találkozás és közös áhitat az aranykalászos mezőkön töltött dolgos napok után. Fájdalomenyhülés, imarebbenés, szépség-érzés, nótakészítő nap, minden vasárnap. Ismeretlen hangulat, kedélytisztulás, új formaöltés, szárazság után enyhe frissítő harmat a lélek kertjére. Szentség leszállása a szürke köd közé, fényesíteni új szürke napokhoz és történetekhez az akaratot. Birálat, szemlélet, tervek szövése, új remények fogantatása, apró alvó szikrák fellobbantatása . . . Ezért áldott és szép a vasárnap! Fátyolból kibontakozott embernek egymáshoz közel lépő járása. Daltalan, gondterhes napokra egy pont, honnan nézhet előre és hátra is az ember. Vizsgálhatja erényeit, bűneit, eséseit és emelkedéseit, durvaságát és finomságát, méltatlanságát és méltóságát, káprázató jövőbe nézéseit és a porhoz kötött valóságát. Határkő a vasárnap, honnan sokat láthatsz, hallhatsz és azután, ha tudsz és kell önmagadon — győzhetsz. Munka után egy elismerő, jóleső, pihentető tekintet az erő gyümölcsei felett — fohászokadás ez a végigtekintés! Sóhaj és könyörgő tekintet áldott és irgalmas kéz érintése után: Istennel való találkozásra. Így lesz egy nap a lélek megszentelődésének szertartásos napjává, mikor lehull az ember önmaga előtt sirni, bánkodni, felemelkedik örvendeni a végtelen szeretett országába. Ezért szépül meg az ember vasárnap hajnalán. Ezért a mosoly, az öröm, a lélekcsillanás, a lélek napfényének kibonta-

NŐK VILÁGA.

Brassai bácsiról.

Abban a pompás, színekben dus virágcsokorban — mely a hódolatos hála és elismerés illatával lengi körül a mi nagy Brassaink szellem-alakját — igénytelen, jelentéktelen kis hulló szirmocskák e szerény sorok.

Avatott férfifoll Hozzá méltóan emlékezett.* Itt csak asszony szól asszonyoknak . . .

Harminc éve már.

1897 június 24 reggel 7 óra. A kolozsvári „Vöröskereszt“-kórház betegszobájában örök álmra csukódtak a 100 évet látott derűs tekintetű kék szemek. Az agg kebelből végső sóhaj szakadt s hervadó virágok bucsuillatával szállt a lélek is . . .

A pontosan járó óra, Brassai bácsi érző, nagy szive elnémult örökre.

Ámuló csodálattal, kicsorduló mélységes szeretettel gondoljunk Reá mi asszonyok!

Most, amikor halálának harmincadik évfordulójakor emlékezünk meg Róla, valóban csak most ismerjük meg Őt igazi nagyságában, mikor egész életét olvashatjuk.

Áldott élet! Mi boldogok, hogy ilyen életet magunkénak vallhatunk. Ez áldott élet meleg sugarai reánk is gyakran fényt vetítettek Asszonytestvéreim. Mert Brassai bácsi a komoly tudós, a nagy elhivatásra született tanítómester, *nem kicsinyelte le a nőt*, mint másodrangu lényt, hanem gyöngéd szeretettel, megértő jósággal megtalálta azt az igazságot, mely először az Ő felfogásában nyilatkozott meg, hogy „a nőnek sem testi sem szellemi ereje fokozatában nem lát olyan hiányt, amely őt bármilyen pályától elzárná. Példákkal bizonyítja, hogy kitűnő eredményeket ért el a tudományokban is. Tehát szerinte: a nő egész ember“. És Brassai bácsi ez igazságot nemcsak gondolta, de őszintén érezte is. Mert Ő a művelt, finom érzésű női társaságban volt igazán lelke szerint otthon. Fél életét besugározta az édesanyja forró szeretetének napja, kinek végig engedelmes fia maradt. Később is hosszú pályáján igaz örömet, boldogságot, kedves megértő nőbarátai körében talált, kik közül sokkal levelezett is. E levelek meghatóan tanuskodnak a nagy ember férfias, de egyben lovagiasan gyöngéd, szeretetre hűrölt, nemes, önzetlen szivéről.

* Idéztem Dr. Boros György: „Brassai Sámuel élete“ című most megjelent művéből. Asszonytestvéreim szíves figyelmébe ajánlom e mű megszerzését Nőszövetségeink számára azon célból, hogy összejöveteleiken részleteket olvasva fel belőle, ismerni és szeretni tanulják Brassai Sámuel.

Misszió.

Évi jelentés a brassói Unitárius Egyház- községben az 1926. évről.

(Folytatás.)

Különösen egy dologra szeretnék még a lehető röviden reámutatni. És ez az *egyházi adózás* kérdése. Egy kis jóakarattal és megértő támogatással könnyű kérdés is lehetne ez, de jelenleg a legnehezebb dolgok közé tartozik, pedig a mai egyházi adónk még a házvétel terhével sem több, mint más megalapozottabb egyházaké. Sajnos, tisztelet a kivételeknek, az egyház fenntartásának a gondja igen sokaknál a legutolsó sorban áll. S ami még szomorubb, a legenyhébb és előzékenyebb formában jelentkező hang nyomában is igen sokszor harag és szenvedélyeskedés jár.

Nem tehetem, hogy ne említsen meg azoknak nevét, kik az egyházi adó beszédésében — a legtöbben díjtalanul — a vezetőség segítségére jöttek. Ezek: Török Sándor, István Sámuel, Gagyí Dénes, Tóth Ferenc kebli tanácsosok, Sándor Gergely és Kerekes Dávid egyháziak, Ilkei Ferenc, Orbán Ferenc, Gyulai Mózes, Bálint Áron, ifj. Csere Samu, Pál Árpád, Horváth Andrásné, Fitori Miklós egyháztagok, s akit legelőször kellett volna említenem, Fazekas József gondnok afia, kinek buzgó eljárását köszönetnyilvánítás mellett kell jegyzőkönyvbe foglalnunk. De a buzgó eljárás mellett is szinte megdöbbentően sok a hátralék, több mint 50.000 Leu. Ezeket felhajtás végett át kellett adni a hatóságnak, mely a behajtási díjat az összegre még ráüti. A vezetőség nem szívesen fordul ilyen módszerhez, mert a mulasztók a baj okát nem önmagukban, hanem rendszeren a vezetőségben keresik. Pedig a vezetőség többször küldött ki kérés formájában figyelmeztetést az év folyamán a hivekhez, de sokan számba sem vették. Meghatároztuk, hogy a könnyebb fizetés végett negyedévenként történjék a befizetés, hisz a fizetések havonként esedékesek s egyébre nem támaszkodhatunk. Többen még azok sem tartották be a határozatot, akik hozták.

Volt egy kedvező alkalom, melynél fogva simán és minden nehézség nélkül lehetett volna az egyházi adózás egyrészét megoldani. A fűtőházi pénztáros úr ugyanis ingyen, szíveségből elvállalta, hogy a fűtőháznál alkalmazott hiveinktől havi részletekben levonja a díjat s az egyháznak elszámolja. 30-nál több emberből csak 10 ment bele ez igazán célszerű megoldásba. A többi azt mondta, hogy el fogja intézni maga. S bizony többen nem intézték el. A f. évben még három csatlakozott a mult éviékhez s ezek eljárását ismét csak dicsérettel említhetem. Akik a mult évben a havi levonásba beleegyeztek, év végén a befizetésről nyugtát kaptak. Így lesz a f. év végén is.

Magam részéről nagyon szeretném, ha a levonásba minél többen, illetve mind beleegyeznének, mert magukat is, az egyházat is sok fáradságtól megkímélnék.

Viszont azt is szeretném, ha a f. évben is akadnának többen olyan buzgó egyháztagek, akik a lakóhelyük közelében lakó hivektől az egyházi adó felszedésére vállalkoznának s így a világi vezetőségnek segítségére mennének.

Az *áldozatkészség* a múlt évben is elég szépen nyilatkozott meg, amennyiben Aranykönyvünk végösszege mintegy 52.000 Leu. Itt említem meg, hogy a közelebbi karácsony alkalmával is a nőegylet buzgóságából közel 60-an cipő, ruha stb. segélyben részesültek.

A múlt közgyűlés óta 6 *kebli tanácsi gyűlést* tartottunk. Sajnos voltak olyan kebli tonácsosok is, akik egyetlen egy gyűlésen sem jelentek meg és ki sem mentették magukat. Pedig a presbiterség minden egyházközségben olyan megtiszteltetés szokott lenni, mely csak a legjobboknak jár ki s minden tekintetben példaadást kíván. Nincs szándékomban a mulasztókat nyilvánosan megróni, de akik a kebli tanácsi gyűléseknek a felén, vagy többen megjelentek s így az egyházközség ügyeiért a felelősséget is hordozzák, azoknak a buzgóságát azzal is méltányolni akarom, hogy névszerint felemlítsem. Ezek a vezetőségen kívül: Török Sándor (5), Szabó Sámuel (5), Karácsony Ferenc (3), Bálint János (4), Szinte Ferenc (5), Sándor Gergely (4), Dr. Hankó Domokos (3), Hegedüs Mihály (4), Tóth Ferenc (4).

Az egyházközség vagyoni helyzetét a pénztáros számadása tárja fel. Minthogy erről részletes elszámolás lesz a mai gyűlésen, itt csak az alapok végösszegét említem: 1. Egyházfenntartási-alap 27.745·20 L, 2. Köz-alap 11.427— L, 3. Templom-alap 292.204·75 Leu, 4. Konfirmálók-alapja 2315— L, 5. Szabó Lajos emlékére urvacsorai-alap 351— L, 6. Albertfy Sándor és neje orgona-alap 88— L, 7. Kovács Lajosné sz. Kriza Ilona emlék-alap 1058— L, 8. Orgona-alap 1618— L, 9. Amerikai szeretetadomány 640— L, 10. Killyéni Endre-alap 1182— L, összesen 338.628·95 Leu. Az előbbi évihez képest gyarapodás 151.575·64 Leu. Ezzel szemben a ház után fennálló adósság 400.000 Leu. Az egész vagyon Kádár Sándor pénztáros gondos kezelésében van.

A kebli tanács tagjai közül a múlt évben elhunyt Benedek János afia. A legrégebbi egyháztagek és kebli tanácsosok közé tartozott. Buzgóságát és egyházszeretetét azzal gondolom legjobban méltányolni, hogy minél több hozzá hasonló buzgóságu egyháztageot kívánok egyházközségünknek. Pihenjen csendesen, emléke legyen áldott.

Ezek voltak nagyjában azok, amiket egy rövid jelentés keretében elmondani akartam. Sikerült-e olyan képet tárni fel, melyből a jók nagyobb buzgóságot, a közönyöseket némi érdeklődést merítenek az egyház ügyei iránt, nem tudom, de szeretném. A jó szándék nem hiányzott.

A jövőre vonatkozólag csak azt kérem egyházközségünk minden tagjától, hogy legyen jóakarattal és a tőle felhető buzgósággal az egyház iránt. Magamról nem szólok, mert mindent túrni, soha el

nem csüggedni s méltatlanságok és szenvedések idején is mosolygó arcot mutatni: a „pap“ fogalmához tartozik. De azt nagyon kérem, hogy az egyházközség többi vezetőit, akik az egyházközség érdekében felelős munkát végeznek, becsülje meg mindenki. Ez a legkevesebb, amivel szolgálataikat méltányolhatjuk. Aki a saját maga által választott tisztviselőket sem becsüli meg, bizony az magát sem becsüli meg. Kérem jelentésem tudomásul vételét.

Kovács Lajos.

oooooooooooooooooooo|oooooooooooooooooooo|oooooooooooooooooooo

A vallás és az élet.

(Felolvastam Nagyenyeden egy ünnepség alkalmával.)

A vallás és az élet kérdése bámulatos két kérdés; de nem is akarom én e kérdéseket minden vonatkozásaikban tárgyalni és kimeríteni. Megelégszem azzal, ha szeretett hallgatóim megajándékoznak figyelmükkel legalább addig, amíg mégis egy pár kérdésre megpróbálok feleletet adni.

1. Első kérdésem, melyet felvetett nekem a nagy kérdező: *az élet és a vallás kezdetére és végére vonatkozik. Mikor kezdődtek s mikor végződnek?*

Mielőtt válaszolni próbálnék, bizonyos megszorításokat teszek. Az élet a földi létre korlátozottan van elképzelve gondolatomban s a vallás pedig a földön élő emberrel kapcsolatban. Így nem gondolok a világegyetemre s ebben a csillagok birodalmára, ami természetesen végtelenül összezsugorítja az Univerzumhoz képest az élet és a vallás fogalmát; de még mindig elég nagyra hagyja arra, hogy emberi elménkkel ne legyünk képesek annak teljes átfogására.

A *kezdetre* és a *végre* vonatkozóan csak hitemet mondhatom el s tudományosan nem nyilatkozhatom. Én azt hiszem, hogy az emberi élet kezdeténél ott volt a vallás s az ember vallása nem hal meg addig, míg élete ki nem vész; ha egyáltalában lesz valamikor vége az emberi életnek. Más szóval, az ember vallás nélkül soha sem volt és soha sem lesz. Nem egy és nem 10, vagy 100 emberről van szó, hanem az emberi-nem egészéről. Nem igaz az, amit a XVIII. és XIX. század nagy tudósai állítottak, hogy kezdetben a vallás volt minden s eljön az idő, amikor az nem lesz semmi. Nem igaz, hogy a vallás tudatlansághoz van kötve s a tudós nem ismeri azt. Amíg ember lesz a földön, addig mindig lesz vallás is az emberi életben. E tekintetben teljesen nyugodtak lehetünk.

2. Második kérdésem *az emberi vallás megnyilatkozási helyére vonatkozik az ember életében. Hol és mikor vagyunk vallásosak?*

Az ember már meglehetősen kezdetleges állapotában istene (v. istenei) tiszteletére bizonyos szentélyeket épített, ahol imádása tárgyával valamilyen formában foglalkozott.

Még akkor is, amikor papok még nem voltak, gyakoriak vol-

tak a különböző áldozatok (elkövetett bűnért, elnyerendő kegyért, hála kifejezésére stb. stb.) s mikor e ténykedéseket a papok szervezték, akkor lassanként egész rendszere épült ki az áldozati ceremóniáknak.

Mi protestánsok ezeket sem ismerjük s nem is gyakoroljuk; de az emberiség egy része ma is él velük s ezért gondolkozásunknak tárgyai kell, hogy legyenek.

Az áldozati hely, a szentély együtt fejlődik a templomokkal s bámulatosak azok a gyönyörű épületek, melyeket az emberi-nem épített fel a föld minden helyén a legkülönbözőbb vallások közepette. (Bécsi Szentistvánt, kölni dom, párizsi Notre-dame, londoni Szentpál, liverpooli székesegyház, római Szentpétert, milánói székesegyház stb.)

A kolozsvári, brassói, besztercei, gyulafehérvári, nagyenyedi stb. templomok itt nálunk is elárulják azt a lelkiületet, mely építőiket áthatotta: *mindent az Isten dicsőségére!*

De minek építette nemzeti fejedelmi templomát bölcs Salamon kb. 1000 évvel Kr. e. ha nem annak és nem azért, hogy abban Jáhvé, a zsidók szolgaságából szabadító, hatalmas istene otthont találjon; hogy abba a frigyládát a szerződéssel együtt elhelyezzék s meghatározott időkben áldozzanak az Úr tetszése szerint?

A *szentélyek, templomok, székesegyházak* története arról győz meg minket, hogy az Istent az épületekben képzelték el vagy képzelték megjeleníteni az ember meghallgatására; vagyis eme helyek az ember részéről az *Istenimádás, a vallásgyakorlás* helyeinek tekintettek.

Nem mindenki és nem mindenkor tudta, hogy az Isten nem lakozik kézzel csinált templomok szűk falai között csupán s nem mindenki és nem mindenha értette meg, hogy a vallás megnyilatkozásának helye nem csupán a templom, vagy székesegyház, hanem bármely hely, hol Istenünkkel foglalkozni óhajtunk kellő áhitattal.

Emlékezhetnek k. hallgatóim, hogy az első keresztények borzasztó üldöztetések közepette földalatti katakombákba gyűltek össze és ott imádták azt az Istent, kit Jézus ismertetett meg velük, a szeretet Atyját, az emberiség élő Istenét.

Nagy érték, drága hely a templom az ember életében, ahol megvonhatja magát és elvonulva az élet viharai közül, csendesben elmélyedhet Atyjával, Istenével való benső beszélgetésében.

Kinek volna lelke, hogy csak gondolatban is megszenteljen egy ilyen helyet aljas cselekedetekkel s ki ne adna szívesen embértársainak arra, hogy őt az Isten tiszteletére és igaz imáadására építendő templom fölemelésében segítse?

Bizonyára közöttünk ilyen nem akadna s mégis meg merem kockáztatni én is, hogy nemcsak a templom lehet a vallásos cselekvények, az imádkozás és általán istentisztelet helye, hanem bármely más hely, ahol alázatos szívek benső lelki jósággal, bűnbánattal és szeretettel Istenükhez emelkedni megpróbálják.

Sőt többet mondok ennél s határozottan állítom, hogy az a

vallásosság, amely *csak a templomban* és szentélyben nyilatkozik meg s a templom küszöbén belül marad kijövetelünk alkalmával, egészségtelen, nem valódi vallás.

Nem mindenki tudja ezt. Igen sokan a templomban áhítatosak, imádkozók, olvadékonokok, bűneiket megvallók s bocsánatért esedéklők s mihelyt otthagyják a szenthajlékot, hol bűnbocsánatot vettek, úgy tesznek, mint Jézus tanításában az az alak, akinek a gazdag hajlékában sok adósságát elengedte, ő azonban a kapuban a neki tartozó szegény embert véresre verni nem átalotta.

Az ilyen vallás az embert *kétfakivá* teszi: *vallásossá* és *valástalanná*. *A templomban vallásos, az életben vallástalan.*

Istenem, milyen gyarló is az ember! E pillanatban szemforgatva könyörög s következő percben az utcán káromkodik, irgalmatlan és kegyetlen tényeket képes végrehajtani. Ott bocsánatot kér, itt kegyelmet nem ismer; ott térdepel, itt rugdalózik; ott sir, itt könnyekre fakaszt; ott érzelmes szívű, itt érzéktelen hustömeg; ott magát ostorozza, itt másokat korbácsol.

Nagyon sok esetben a vallás megnyilatkozási helye csak a templom s az élet csak alsóbbrendű emberi életformáknak színtere. Afiái, testvéreim a Jézusban, ez nem jól van így. Tőlünk a minket szerető Isten, a mennyei édes jó Atya azt követeli, hogy *életünk minden pillanatában* vallásosak legyünk. Az igazi vallás nemcsak bizonyos időkben, bizonyos helyeken s bizonyos előírással módon nyilatkozik meg, hanem betölti egész lényünket s minden pillanatban átdobog folyton nemesedő szívünkön és örökre meghatároz a szeretet érzelmével.

Én ha valóban vallásos lény vagyok, nemcsak vasárnap és nemcsak a templomban vagyok meghatva Isten közelségétől és jóságától, hanem bárhol és bármikor és mindannyiszor, mikor érzelmileg, értelmileg vagy akaratilag, akár egész lelki életemben át vagyok hatva az örök szellem szeretetének melegsége által. Az igazi vallás az igazi ember életének egyik alapeleme, kedélyének megnyugtatója, szíve érzésének magasba röpitője, elméjének végtelenbe szárnyaltatója s egész lényének az Isten szeretete által áthatottá tevője.

Igy a *valódi vallásos ember élete* mindig vallásos élet. Nehéz ez állapotot elérni, nehéz érezni, hogy mi és az Atya egyek vagyunk; nehéz kiküzdeni a lélek uralmát a lázongó test felett, de nem lehetetlen. A *vallás* azt jelenti *életünk* számára, hogy mi minden pillanatban, örökkéig rendületlen hittel és bizalommal hiszünk és bizunk az Istenben s őt Atyánkat szeretjük teljes szívünkéből, lelkünkéből, erőnkéből és elménkéből. Azt is jelenti, hogy nemcsak őt szeretjük, hanem áldott keze munkáját s így a nagyra hivatott világot is embertársainkkal egyetemben.

3. Harmadik kérdésem, hogy a világ életében az ember, aki nem én vagyok, hanem Jézus szerint az én testvérem, az Istennek gyermeke milyen viszonyban van velem, mint valóban vallásos lényvel? Mit jelent a *vallás és testvériség* fogalma egymás mellett?

Románia cimerében van *egy gyönyörű mondás*: Nihil sine deo! = Semmit se Isten nélkül, vagyis mindent Istennel. Ki ez az Isten? Az, akit Jézus hirdetett? A szeretet Atyja, az emberiség megtartó, megbocsátó, kegyes és szeretettel teljes Istene? Óh, mert hogyha az, akkor egykoron e honnak határai közt minden ember boldog leend? Ez az Isten az igaz emberek Istene, ez az igazság haladását óhajtja s akinek igaz élete lesz, Istennel egyetemben megbecsültetik, mert semmit Isten nélkül, mindent Istennel.

Az Istenszeretet nem ér véget az Istennél, hanem jelentkeznie kell az isteni lélekkel megáldott emberrel szemben is s így az igazi vallás megköveteli a gyakorlati életben embertársainknak szeretetét.

Az élet akkor nemes, akkor áll hivatása magaslatán, ha abban az ember a jóságot valósítja meg s ez a jóság az erkölcsös ember ténykedése által létesül. Így a vallás és az élet, vagyis a vallás és az élet koronája, az erkölcs testvéri jobbot nyújtnak egymásnak s a vallás és testvériség az élet teljességét, megszentelődését, tökéletessé válását jelenti.

Hamis és álnok beszédet szól, aki azt mondja, hogy szereti az Istent és áldoz neki; de megveti, nem szereti, nem segíti Isten gyermekeit, embertestvéreit. A vallás a mindennapi életben tétetik próbára s a pillanatok tevékenykedésében szolgálat tanubizonyságot tartalmáról és értékéről; a vallás a testvériségért való munkájával Istenországának lesz munkása.

4. Negyedik kérdésem *az élet és az Istenországának a viszonya*? Tagadhatatlan, hogy az ember élete bármilyen volt, a tökéletesedés mindig lehető volt benne. Soha célhoz nem jutott, de célját bizonyos mértékig megközelítette.

Mikor Jézus nemes tanítását elrebegette s az Istenországa közeledését hirdetni merete — Lukács evangélista szerint — arra gondolt, hogy ez az ország az emberek szívében lakozik s onnan terjedhet el annyira, hogy magába ölelje a jó uton járó, törekvő emberiséget. Megközelíthető és megvalósítható tehát ez ország eme felfogásban s nem helyezendő a mennyek birodalmába csupán, melyhez ember élve hozzá nem juthat, csak halála után a lelkek birodalmában.

Nagy dolog ez afiai! Ez azt jelenti, hogy a ma dúló ádáz tusakodás, irigykedés és testvérgyűlölet nem felel meg a jézusi élet követelményeinek s nem is érheti el célját; mert az elnyomó az elnyomottban új energiát támaszt s bosszút bosszuval torolhat meg. A fegyver nem képes az élet teljes kiirtására, a fegyver visszahatást vált ki használata nyomán s a hadakozó minden kardcsapással önön lelkét semmisíti meg... Helytelen a gyűlölködők életiránya s élettevékenykedése; mert aki nem az Istenországát építi, aki szóval az Isten ellen cselekszik, aki Isten teremtményeit, gyermekeit elpusztítani óhajtja: az valóban Istent támadja alkotott művében s az Istenországát akadályozza kialakulásában.

Pedig megmondta Jézus szelleme Saulnak a damaszкуси uton, hogy nehéz, nagyon nehéz az *ösztön* ellen rugódozni.

Az igazi élet tehát nem egyéb, mint az Istenországának lassu és folytonos valóraváltása. Ennél a földön értékesebb dolgot végezni nem lehet s minden nagy vallásalapító szeme előtt ott lebegett a gondolat valamilyen formában, mit a kereszténység inspirálója, a názáreti Jézus olyan szerencsésen juttatott kifejezésre.

Az Istenországában az Isten a kormányzó hatalom; mondhatnók a segítő szülő s a földön minden embernek engedelmes gyermekeként kell viselkednie s teljesítenie az Isten akaratát. Hogy mi az Isten akarat, azt megtudjuk Jézus tanításából s a lélek örökértékü sugalmazásából. Az isteni akarat nem önző, nem kizárólagos, nem egyoldalú és nemcsak bizonyos köröket és népeket istápoló, hanem minden és bármely becsületes és értékes törekvést irányító és segítő hatalom. Ez nyilatkozik meg a jó szülő, jó gyermek, jó testvér, jó barát, jó egyházi és jó nemzeti polgár életében és munkájában: általában a testvéries, segítő, megbecsülő, értékelő önzetlen szeretetben.

Az élet az Istenországának a próbája és a színtere s így a vallás, mint Istenszeretet, ennek az életnek egyik alapvető, értékes tulajdonsága.

5. *Ötödik kérdésként* az áll előttem, hogy az emberi életben az *egyén* milyen értékkel és feladatokkal bír a *vallást* illetőleg. Némelyek azt gondolják, hogy a társadalom úgy keletkezett, hogy az egyes emberek összeállottak és különböző célokból egymással megegyeztek s mint a mai társulatok is teszik, közös érdekeik miatt együttműködtek.

Ezzel ellentétben úgy áll a dolog, hogy az emberi társadalom sehol sem ismeri el a történelem folyamán föllépő életben az *egyéneknek* egyéni értékét és különállását. *A család, a rokonság, a helység, a törzs, a népfaj, nép* stb. áll előttünk az életben s mindenki engedelmeskedni tartozik a közösség hatalmának. Az egyes ember, az egyén csak annyi értékkel bír, amennyit szolgálni tud a köznek s csak akkor jó, ha engedelmeskedik a közakaratnak. Aki ennek ellenszegül, az halál fia.

Jézus az emberben nem a *rabszolgát* becsüli meg, hanem az *Isten gyermekét* s szerinte minden ember az Istengyermeke és arra van hivatva, hogy az ő akaratát teljesítse. Mindenki lelke és szíve értékes s mindenki és bárki szolgálhatja saját munkájával a közösség igazi érdekét, ami nem mások elnyomásában, hanem segítségében és nevelésében áll.

Igy nemcsak én vagyok értékes, hanem más is lehet az s lehetünk mindnyájan azok, ha hivatásunk szerint saját szívünk érzésén és lelkünk áhítatán keresztül szolgáljuk ama szent közösséget, mely magába öleli az összes jó emberek legnemesebb törekvését, az Istennek országát.

Jézus is egy hatalmas egyéniség volt s az Istennek gyer-

meke, ki a régi tanításokat megjavította s az ember felfogását mélyítette és nemesítette. Más egyének is képesek lehetnek erre, mint a történelem folyamán látjuk s magunk alázatos lelkéből is megérthetjük és ezért az *egyénnek* meg van a vallás életében az a feladata, hogy időről-időre megjavítsa, kikorrigálja a mult esetleges tévedéseit és hiányait s értéke abban áll, hogy teljesíti ama szent megbízatás szerinti kötelességét, mit Istentől, mindnyájunk Atyjától kapott. Isten akaratát rendszeren az egyéni szív és lélek érti meg s a mi hitünk szerint, erre nemcsak Jézus volt képes, hanem már előtte a próféták s más nagy lelkek és utána szintén az emberiség legkiválóbb gondolkozói, nevelői és tevékenyedői is. Isten akaratát nincsen csak egy Egyházhhoz kötve s nem volt a maga teljességében csak Jézushoz kötve sem, hanem a folyton haladó életben az egész emberi-nem van arra hivatva, hogy megismerje Istenét s teljesíteni próbálja különböző utakon annak parancsolatát, akaratát, törvényét.

Mindannyian tehát testvéreim, lehetünk képesek arra, hogy Istennek egy-egy igazságát testesítsük meg egyéni élményeinkben és életünkben, de a társasélet törvényei szerint nagyobb a valószínűsége annak, hogy a nagyobb történettel bíró intézmények az egyénnél helyesebben járhatnak el. Ezért vallás dolgában az *Egyház* általában a maga hivatásos életében inkább képviselheti és képviseli is az Isten akaratát; de — amint Jézus példája is mutatja — akadhatnak egyének, akik mélyebbre tudnak tekinteni minden más intézménynél és egyénnél.

Az *egyénre* azonban áll a szabály, hogy önmagában nem keresheti az élet célját, mert az életnek csak az az igazi fia, aki maga mellett megérti és értékeli a társas közösséget is.

Jézus nagy szívével és mélyre tekintő lelkével továbblátott az előtte élő embereknél s a kizárólagos nemzeti érzés mellett megismerte az általános emberi értékét is. Amidőn azonban magában és embertársában Istengyermekeit ismerte fel s minden egyénre nézve vallotta e felfogást, ugyanakkor nem fordult egyoldaluan a család, a faj, a nemzet s általában a társas közösségek ellen, hanem ezeket elismerte s betaglalni iparkodott azokat az Istenországába körébe, ahol mindenik sajátosan szolgálhat a közösségnek s szolgálhat saját egyéni hivatásának is.

Nekem, mint egyénnek, akkor van igazi vallásos értékem, ha az Istenszeretet következtében a földön minden olyan közösséget és egyest megbecsülök, amely és aki a leghivebben szolgálja az egész emberiségnek jóirányu haladását — ami egybeesik az Isten akaratával.

* * *

Kedves testvéreim akár egyéni, akár nemzeti küzdelmeinkben tekintsünk hivatásunknak szentségére s magunk előtt szemlélvén Jézus fölemelő példáját, bizodalmunkat el ne veszítsük az örök igazság biztos diadalmában!

Dr. Kiss Elek.

Külföld.

A Szabadelvű Keresztények Nemzetközi Congressusa Prágában.

Szeptember 4-én nagy napja lesz a szabadelvű vallásos keresztényeknek, ekkor tartja 8-ik congressusát ez a nemzetközi szervezet, mely intézményesen szolgálja a szabadelvű vallásos mozgalmak propagálásának nagy ügyét. A világ minden részéről össze, fognak gyűlni ez alkalommal Prágában azok a vezéregyéniségek, akik meggyőződése szerint a vallás sem zárkozhatik el az élet, haladás és fejlődés követelményeitől. A congresszust a cseh nemzeti egyház érseke és Capek Norbert a prágai unitárius missio kiváló, lelkes vezetője hívják össze. Titkára W. H. Drummond, a mi lelkes barátunk, aki legutóbb a múlt ősszel nejevel együtt több egyházközségünket meglátogatta.

A congressus főtárgya: A modern gondolkodás hozzájárulása a vallás fejlődéséhez.

Az Unitárius Theol. Akad. öt tanára és két hallgatója, az unitárius lelkesi kar egy képviselője, a Dávid Ferenc Egylet nőszövetségének szintén egy tagja fogja fogja képviselni az erdélyi unitárius egyházat. Kivánatos volna azonban, hogy minél többen vegyünk részt rajta. Ritka alkalom, hogy aránylag ilyen közel legyen hozzánk a congressus. Volt már Londonban, Bostonban, Berlinben, de ilyen közel még egyszer sem volt. Kedvező körülmény az is, hogy a congressus ideje valószínűleg összeesik a prágai mintavásárral s ez esetben tetemes vasuti kedvezményt is kapnánk Csehszlovákia területén s megspórolnók a cseh vizumot.

A kongresszus négy napig, szept. 8-ig tart. Felkérjük mindazokat, akik hajlandók résztvenni, hogy legkésőbb július 1-ig jelentsek be ebbeli szándékukat lapunk szerkesztőségénél, hogy a congressus vezetőségét idejében tájékoztassuk a résztvevők számáról.

Varga Béla.

.....

A segesvári unitárius egyházközségnek május 28-án este igen szépen sikerült estélye volt a városi nagy teremben, mi Nagy Béla lelkes állandó és kitartó fáradozását dicséri.

A város közönségéből faji és felekezeti különbség nélkül jelentek meg s gyönyörködtek a következő műsorban: Hegedű és zongora-nyitány (Lelkes László, Nagy Margitka), szabadelvűadás (Dr. Kiss Elek), vonós négyes (Dr. Weiskircher Ernő, Orendi Zelma, Graef Adolf, Dr. Márkus János), felolvasás Vajda Jánosról (Adorján Jenő), szavalt Adorján Jenőné, zongorázott Lelkes László, mit egy egyfelvonásos vigjáték követett.

Estély után reggelig tartó tánc volt.

Kedves olvasóinknak boldog és kellemes pünkösfi ünnepeket kívánunk.

Egyleti élet és munkásság.

A D. F. - E. ügyvezető alelnöke sajnálattal jelentette a választmánynak, hogy Br. Petrichevich-Horváth Ártur elnök ur ömélt. gyengélkedése miatt lemondott elnöki tisztéről. Amidön a választmány a lemondást a legnagyobb sejnálattal veszi tudomásul, jelzi, hogy a közgyülésen be fogja tölteni az elnöki széket világi afiai sorából.

Szent-iványi Sándor kolozsvári lelkészünket a D. F. E. választmánya megválasztotta titkár-jegyzőjének s Közlönyünk egyik társszerkesztőjének. Örömmel üdvözöljük ez új és biztató erőt.

Többek figyelmébe. Nap-nap után érkezik panasz hozzánk, hogy a D. F. Egylet működése elé a hatóságok akadályt gördítenek azon a cimen, hogy nem tudunk felmutatni belügyminiszterileg jóváhagyott alapszabályokat.

A kolozsvári Törvényszék 4093—1924. sz. döntésében már kimondotta, hogy az Egyházak kebelében és fenhatósága alatt működő vallásos egyesületek szabadon működhetnek s alapszabályaik állami hatóság által való külön megerősítése illetve jóváhagyása fölösleges. Főhatóságunk ezt a döntést annak idején körlevélben közölte esperes és lelkész afiaival. Ennek alapján pl. a Torda-Aranyos körben, hol az alsóbb hatósági közegek egy időben szintén sokat akadékoskodtak, az esperes közbenjárására a katonai hatóság rendelete biztosította az egyleti élet szabad működését.

Ennek alapján fölhívjuk a figyelmet arra, hogy az Egylet működésének a helyi hatóság által való akadályoztatása esetén, forduljon az illető fiókegylet elnöksége körü esperes afiához, hogy a katonai hatóság engedélyének kikérésével, a fenti döntésre hivatkozva, egyszersmindenkorra elejét vegyék a zaklatásoknak. Ahol pedig ennek ellenére is akadályokat gördítenek az Egylet működése elé, úgy kérjük, hogy a konkrét eseteket sürgösen jelentsék be a Főhatóságnak, hogy a kellő intézkedéseket megtehesse.

Egyleti élet Nyomáton. Ritkán hallat magáról, de annál eredményesebb egyleti életet teremtett a nyomáti egyházközség. Különösen a Nőegylet működik mintaszerűen Pethő Kálmánné, helybeli lelkészné buzgó és szakavatott vezetése mellett. Minden héten összejevetelt tartanak, hol az egyházközség tagjainak bevonásával élvezetes program keretében, a valláserkölcsi életet elmélyítő nemes szórakozásban részesítik az egybegyülteket. A templomot az Egylet tagjai tartják tisztán, sőt öök maguk meszelik, környékét pedig közös akarattal gyönyörű virágos kertté varázsolták. Az itt levő virágokat az asszonyok ültetik, gondozzák a papné vezetésével, aki maga is jó példával jár elől a munkában. Pethő Kálmánnét külön is ki kell emelnünk, mint aki valóságos mintaképe a jó papnének, lelke az egyházközségnek, aki a betegeteket vigasztalja, jó tanáccsal, sőt tápláló ételekkel is ellátja. A Nőegylet által rendezett műkedvelői előadások messze híresek. Mindezeket örömmel jegyzi fel Egyesületünk vezetősége s buzdító és követendő például ajánlja azon egyházközségünknek, ahol még nincs ilyenféle munka.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

A Brassai emlékünnepelet Kolozsváron június 12-én tartják meg, mikor az 1887-ben végzeteknek 40 éves találkozójuk lesz (Hadházy Sándor.)

Demeter Lőrinc iskolai felügyelőgondnok beiktató ünnepélye május 28-án volt a székelykereszturi unitárius főgimnázium új épületének szép és tágas tornatermében.

11 órakor kezdődött az ünnepség és folyt le a következő műsorral: 1. Te benned biztunk (közönség éneke), 2. imát mondott Lőrinczi István vallásnár, 3. megnyitót tartott Dr. Elekes Dénes felügyelőgondnok, 4. székfoglalót olvasott fel Dr. Demeter Lőrinc új felügyelőgondnok, 5. „Üdvözlés“, énekelte Lőrinczi Géza tanár vezetése mellett a főg dalkara; az E. K. Tanács nevében üdvözlét mondott Dr. Boros György egyh. főjegyző, a főg. nevében Gálfalvi Sámuel igazgató, a teol. akad. nevében Dr. Kiss Elek dékán, a kereszturi egyházkör nevében Katona Ferenc esperes, a lelkész kör nevében Útő Lajos elnök. „Szeret, imád, magasztal“ éneklésével ért véget az ünnepség, mit a régi intézet nagytermében egy népes és barátságos ebéd követett. Istennek segedelme legyen az új felügyelőgondnokkal s áldása munkáján!

Alsójárai unitárius egyházközségünkben május 8-án nagy ünnepségek voltak, amennyiben ekkor szentelték fel új harangjukat és a Teol. Akad. is meglátogatta e szép egyházközséget és egy ünnepélyt is rendezett ott.

Nagy Dénes lelkész rendezése folytán 8-án reggel egy autóbussz vitte ki a teológiai ifjakat Járába és közben meglátogatták a gyönyörűséges Géczi-várat Magyarléta községből.

Lelkész és lelkészné, valamint az egész egyházközség a legszivesebben fogadta a vendégeket és az ünnepségek szépen ki-díszített templomban fölemelő érzések között folytak le. Imát mondott Lőrinczy Dénes esperes. A harangszentelő beszédet Dr. Varga Béla teol. tanár tartotta, Útő Lajos zenetanár vezetése mellett ifjaink énekeltek; voltak még énekek és szavalatok. A püspöki üdvözlét Dr. Mikó Lőrinc titkár tolmácsolta, E. K. Tanács nevében Hadházy Sándor pénztáros afia beszélt, mely után a lelkész olvasta fel a harangok történetét s az adakozók neveit.

Délutáni vallásos ünnepély keretében beszédet mondott Dr. Kiss Elek dékán s pár helyi szereplő kivételével teol. ifjak töltötték ki a szerepeket. Az egyházközség derék ifjúsága este szindarabot adott elő a lehető legnagyobb sikerrel, minden dicséretre méltóan.

Kedves emlékekkel gondolunk e szép napra s kívánjuk, hogy fakadjon áldás még az emlékeiből is az egyházközség életében!

Rava és Bordos egyházközségeinkben máj. 22-én emelkedett érzések közt nagy ünnepiességgel tartatott Istentisztelet azon alkalomból, hogy Dr. Kiss Elek dékán és Dr. Varga Béla teol. tanár meglátogatta e két egyházközséget hiterősítő és vallásrökölcsi építő célzattal.

Ravában a templomban d. e. egyházi beszédet mondott Dr. Kiss Elek s „Miért vagyok én unitárius“ címen beszélt Dr. Varga Béla.

Kántor vezetése mellett énekeltek az iskolás-gyermekek és szavaltak: Biró Izsák lelkész és helybeli ifjak is. Lelkész üdvözlő beszédet mondott. Presbiteri konferencián beszélt Dr. Kiss Elek és a hívek részéről Bereczky Lajos egyháztanácsos. Mlt. Simény György és Schuller afiai is jelen voltak.

A bordosi délutáni Istentiszteleten bibliát magyarázott Dr. Varga Béla, az unitarizmusról beszélt s presbiteri konferenciát vezetett Dr. Kiss Elek. Voltak szavaltatok és énekek; Biró Izsák lelkész üdvözlő beszédet mondott. Keresztesi Dénes szentgericei lelkész is jelen volt.

A kereszturkőri unitárius lelkészur 28-án reggel ülést tartott Utó Lajos elnöklete mellett s sok üdvös és nagyfontosságú határozatot hozott.

Elhatározta, hogy a körü-gyermek ügyét felkarolja, a kereszturi iskolai alapítványt gyarapítani fogja, a marosi lelkészur átíratát magáévá teszi s kebelében erkölcsi-bíróságot létesít. E nagy időkben a nagy feladatokat csak puritán tiszta lelkek és erős akaratu, ön-feláldozó szivek tudják megoldani. Mi csak üdvözölni tudjuk a lelkészi körünket, melyben megvan a jóakaratu ahhoz, hogy Egyházunk érdekeiben együtt munkáljon azokkal, akik az ő munkáját értékelni tudják.

Tordaturü tudósítónk örömmel jelenti, hogy ott is megalakult id. Zöld Józsefné elnök, Bodóczy Sándorné alelnök vezetése mellett a Nőkiszövétsége. Választottak titkárokat, pénztáróst, ellenöröket és 8 választmányi tagot. Müködésükhöz Isten segedel-mét kérjük.

Ugyanezen egyházközségben közgyülésen kimondták, hogy lelkészi lakot fognak építeni. Közmunkával csinálnak mindent. A pénzt megajánlás és kiróvás útján szerzik be. Négy osztályt állapítottak meg (2000, 1000, 500, 250 L). Szükséges 72.000 leu. Aki a közmunkában nem akar rézztvenni, 3000 leuval válthatja meg. Közakarattal nagy dolgokat lehet elvégezni.

Tordatur és Komjátszeg Bodóczy Sándor turi lelkészünk indítványára május 22-én kirándulást tett a „Miklecz“ nevü kb. 5 km. távolságra levő erdőbe. Mintegy ezeren vettek részt, még a vének is ott voltak.

Reformátusok és unitáriusok közösen templomoztak a szabadban s délután mulatságos népünnepelet tartottak.

A kiránduláson a turi papilak építésére 6000 leut adományoztak.

Ha mozognak a szivek, meg fog mozdulni még a föld is. Gyakoroljuk a nyári kirándulásokat!

Nyugtázás. Az egylet pénztárába március 25-től május hó 26-ig előfizetői és tagsági díjat fizettek: Ferenczy Sándor Alsó-jára, Csiky Lászlóné Marosvásárhely, Fodor Lajosné, Markovics Jánosné, Mérész Józsefné, Molnos Lajos Fogaras, Incze Mihály,

Mátéfi János, Id. Szentgyörgyi János Nagyszeben, Hegedüs Gyuláné Kézdivásárhely, özv. Vernes Józsefné, Czupor Ferenc Torockó, Boros György Erzsébetfalva, Nagy Árpád Dombó, Unitárius Egyházközség Kőkös, Laborfalva, Sepsikőröspatak, Árkos. Id. Barabás Lajos, Barabás Gábor, Dahlström Kálmánné, Lőrincz Károlyné, Veress Sándor, Barabás Lina, Gelei Sámuel, Dancs Lajos Árkos, Nagy Lajos, Sigmond Tamás Kőkös, Székely Kelemen Sepsikőröspatak, Régeni György Kálnok, Benedek András, Keresztes Gyula, Barta Lajos, Ferencz Lajos, Darkó Lajos, Gazdag Miklós Nagyajta, Dimén Gergely Vargyas, Kádár József Dés, Dávid F. Nőegylet Recsenyéd, Fülöp Domokos. Mezei Vilma, Unitárius Nőszövetsége Muzsna, Erdős Mihály, dr. Borbély Béla Torda, özv. Szabó Aroné, özv. Bartha Józsefné, id. Gvidó Béla, Pap György Dicsőszentmárton, Kilyéni Sándor Marosludas, Izsák Abel Rava, Bartalis Erzsébet Székelyudvarhely, özv. Csongvay Lajosné Marosvásárhely 1927-re; dr. Tóth György Budapest, id. Tóth György Bölön, ifj. Bardócz Ferenc, dr. Borbély Béla, Deák Ferenc, Keméndi Zsigmond, Nagy Balázs, Székely Miklósné, Unitárius Egyházközség Torda, Lőrinczy Miklós, Mikó Lászlóné Nyárádszentlászló, Miklós János a Samuél Dombó 1926-ra; Székely Sándor Kolozsvár, Gyöngyösi Károly Talmács, Máté István Recsenyéd 1925—1927-re; Szuchy Jánosné Kolozsvár 1924—1927-re; Szabó Rezső Kolozsvár, Pálffy Géza Karácsonfalva, Erdős Mihály Torda 1924—1926-ra; Darkó Aladár, dr. Lőrinczy Ákos Torda 1923—1926-ra; Katona István Torda, Unitárius Egyházközség Kálnok 1925—1926-ra; Unitárius Egyházközség Bölön, Nagyajta, Szabó Ferenc Dicsőszentmárton 1926—27-re; Péter Lajos 110 L 1924—6, Sándor Irma 110 L 1924—6, Zöld Mária 80 L 1925—6, Fodor Irma, Ádám Józsefné 80 L 1925—6, Kapronczai Sándorné 40 L 1926, Patakfalvi Józsefné T. 40 L 1926, Főgimnázium önképzőköre Keresztur 40 L 1926, özv. Nagy Mózesné 40 L 1926.

Alapítói díjban fizettek: dr. Borsai Áron, dr. Nagy Miklós Bánffyhunyard, dr. Ferencz József Kolozsvár 500—500 L; Gál Karolina Szentgerice 300 L; dr. Varga Béla Kolozsvár 200 L; Szentmártoni Bálint Buzaháza, dr. Szatmári Miklós Szind 250—250 L és Boros György Erzsébetfalva 100 L. Kolozsvár, 1927. május 26-án. *Gálfi Lőrinc* pénztárnok.

Szerkesztői üzenet: Jövő számunk hozza a többi beküldött és ki nem adott anyagot.

Lelkészársaimat tisztelettel kérem néhány példányban kiküldött „Erdélyi kulturális kérdések“ c. füzetem megtartására, ill. értékesítésére, hogy így fizetésükből levonathassam az árat.

Kevés számban még áll rendelkezésemre. Ára 20. leu.

Dr. Kiss Elek.

Szerkesztik: Dr. Kiss Elek, Pap Domokos, Pálffy Márton, Szent-Iványi Sándor, Dr. Varga Béla.

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egyelet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítódíj 500 L. Minden pénz *Gálfi Lőrinc* egyleti pénztárhoz küldendő.

Nyomatott „Corvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz.